Oświadczenie złożone
przez senator Ewę Monikę Kaliszuk
na 12. posiedzeniu Senatu
w dniu 23 maja 2024 r.

Oświadczenie skierowane do ministra infrastruktury Dariusza Klimczaka

W ostatnich tygodniach zwracają się do mojego biura senatorskiego obywatele Białorusi uchodźcy z prośbą o pomoc w ustaleniu stanu faktycznego i prawnego dotyczącego interpretacji przepisów prawa polskiego w zakresie wydawania bądź wymiany dokumentów stwierdzających uprawnienie do kierowania pojazdami i zgody na nadanie profilu kandydata na kierowcę oraz o pomoc w uzyskaniu dokumentu stwierdzającego uprawnienie do kierowania pojazdem.

Z dokumentów przekazanych mi przez Białorusinów, mieszkańców 2 miast, tj. Olsztyna i Szczytna (województwo warmińsko-mazurskie), wynika, iż każda jednostka samorządu terytorialnego w odmienny sposób interpretuje niektóre przepisy obowiązującego prawa we wskazanym zakresie. Co za tym idzie, uzyskanie stosownych dokumentów bądź umożliwienie tym osobom ubiegania się o nie zależy od właściwej dla miejsca zamieszkania uchodźcy jednostki samorządu terytorialnego, a nie od przepisów. Sprawa dotyczy następujących kwestii.

Białoruscy uchodźcy mieszkają w 2 różnych miastach, ale posiadają wydane przez Państwową Inspekcję Samochodową, Departament Spraw Wewnętrznych Mińskiego Obwodowego Komitetu Wykonawczego prawo jazdy. Prawo jazdy tych obywateli straciło ważność i w normalnych okolicznościach, gdyby mieszkali na terenie Białorusi, uległoby przedłużeniu. W związku z pobytem uchodźców na terytorium Polski, brakiem możliwości powrotu do kraju pochodzenia z uwagi na prześladowania i zagrożenie życia, podjętą pracą zarobkową w Polsce w sposób naturalny obywatele ci ubiegają się o wymianę prawa jazdy na nowe w Polsce. Zgodnie z obowiązującymi w Polsce przepisami składają stosowne dokumenty, w tym kserokopię karty pobytu, decyzję szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców w sprawie udzielenia ochrony uzupełniającej oraz zaświadczenie o zameldowaniu na pobyt czasowy. Organy samorządowe odmawiają jednak wymiany prawa jazdy na nowe, argumentując swoją decyzję art. 14 ust. 2a ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (tj. DzU z 2023 r. poz. 622 ze zm.), zgodnie z którym „prawo jazdy wydane w państwie członkowskim Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, którego termin ważności upłynął, a osoba posiadająca to prawo jazdy zamieszkuje na terytorium RP, podlega wymianie na zasadach określonych w ust. 1 po potwierdzeniu danych zamieszczonych w oryginale dokumentu przez właściwy organ tego państwa, który go wydał, oraz po dostarczeniu przez osobę wnioskującą o wymianę prawa jazdy dokumentów umożliwiających przedłużenie ważności prawa jazdy". Prawo jazdy obywateli Białorusi utraciło ważność, a zostało wydane przez państwo białoruskie, które nie należy do żadnego z przedstawionych porozumień państw, co według organu jednostki samorządu terytorialnego nie pozwala na jego wymianę na polskie prawo jazdy. I ta kwestia wydaje się w pełni zrozumiała, choć wartościowe byłoby ustalenie procedury umożliwiającej wymianę dokumentów w innych, szczególnych wypadkach, np. uchodźcom z kraju reżimowego czy kraju, w którym trwa wojna, bo sytuacja taka ma miejsce coraz częściej. To często ułatwiłoby życie i funkcjonowanie takim obywatelom na terenie naszego kraju.

W obliczu opisanej sytuacji prawnej w dalszej kolejności uchodźca z Białorusi wnosi więc o nadanie profilu kandydata na kierowcę i decyduje się zapisać na szkolenie w ośrodku szkolenia kierowców oraz podejść do egzaminu państwowego na prawo jazdy. I tu pojawia się problem. Otóż w jednym mieście jest taka zgoda organu, a w drugim mieście niestety jej nie ma. Jednak nawet w przypadku wydania zgody są artykułowane wobec tych obywateli na piśmie ostrzeżenia przed składaniem fałszywych zeznań, zagrożonych odpowiedzialnością karną. Dotyczy to punktu G oświadczenia zawartego w składanym wniosku o nadanie profilu kandydata. Otóż aby osoba mogła wypełnić to oświadczenie w sposób zapewniający jej możliwość ubiegania się o nadanie profilu, musiałaby „skłamać", a właściwie oświadczyć nieprawdę w punktach od czwartego do siódmego, co podnoszą ci obywatele, bo oni faktycznie prawo jazdy posiadają, ale upłynęła jego ważność. Organy samorządowe wskazują w wydanych przez siebie decyzjach, że „kierowca może posiadać tylko jedno ważne prawo jazdy (ważność blankietu nie przekreśla ważności nabytych w danym kraju uprawnień do kierowania pojazdami – po spełnieniu określonych wymogów, organ, który wydał dokument, przedłuża jego ważność)" – art. 4 ust. 2 cytowanej wcześniej ustawy. Kwestia sposobu

i warunków wypełnienia tego oświadczenia ma przecież istotne znaczenie dla dalszej decyzji organu. Obywatele ci boją się nie zakreślić kryteriów/ punktów tego oświadczenia, ale jeśli tego nie uczynią, nie zostanie im nadany profil kandydata. Wszyscy chcą postępować zgodnie z prawem.

Kończąc, uprzejmie proszę o udzielenie odpowiedzi na przedstawione pytania oraz ewentualnie informację co do właściwego sposobu interpretacji obowiązujących przepisów.

1. Czy istnieje możliwość zmiany przepisów prawa, jeśli chodzi o obywateli, o których nie ma mowy w art. 14 ust. 1 ustawy o kierujących pojazdami, chociażby z uwagi na rosnącą liczbę uchodźców w Polsce? Czy prowadzone są w tym zakresie prace?

2. Czy istnieje możliwość rozważenia, w przypadku braku odpowiedzi twierdzącej na pytanie nr 1, modyfikacji punktu G oświadczenia wypełnianego podczas ubiegania się o nadanie profilu kandydata w taki sposób, aby obywatele, o których mowa w niniejszym oświadczeniu, mogli wskazać, że ich prawo jazdy utraciło ważność, i aby punkty sformułowane w punkcie G przystawały do opisanych wcześniej sytuacji? W chwili obecnej sformułowanie tych punktów w oświadczeniu nie pasuje w żaden sposób do opisanych sytuacji, co skutkuje brakiem zgody na nadanie profilu kandydata. A zatem ani nie wymienimy prawa jazdy, ani nie umożliwimy przystąpienia do szkolenia i egzaminu, co jest bardzo krzywdzące. Dodatkowo w jednym z miast nadano profil, w drugim nie, mimo takich samych przepisów prawa.

3. Jeśli nie są podejmowane żadne rozwiązania, o których mowa w pytaniu nr 1 i 2, to jak należy pomóc obywatelom Białorusi w uzyskaniu prawa do kierowania pojazdem na terytorium RP?

Będę wdzięczna za poinformowanie mnie o ewentualnym stanowisku ministerstwa co do podniesionej przeze mnie sprawy, co pozwoli na udzielenie informacji obywatelom Białorusi.

Ewa Monika Kaliszuk
senatorka RP